

**TÜRK BORÇLAR KANUNUNDA YER ALAN GENEL TEHLİKE
SORUMLULUĞU KURALINA İLİŞKİN BİRKAÇ TESPİT VE
HUKUK DÜZENİ TARAFINDAN FAALİYETİNE İZİN VERİLMİŞ
ÖNEMLİ ÖLÇÜDE TEHLİKE ARZEDEN İŞLETMELERİN
YOL AÇTIĞI ZARARLARIN UYGUN BİR BEDELLE
DENKLEŞTİRİLMESİ SORUNU**

*Some Remarks about the General Risk Liability in Turkish Code of
Obligations and the Problem of Equalization of the Damages with a
Proper Value Caused by Legal Enterprises Placing High Risks*

*Prof. Dr. İlhan ULUSAN**

I. Genel Açıklamalar ve Bazı Tespitler

Bilindiği gibi 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun içerdiği en önemli yeniliklerden biri "Tehlike Sorumluluğu ve Denkleştirme" kenar başlığı altında bir genel hüküm olarak düzenlenen tehlike sorumluluğu kuralıdır.

Hukuki niteliği itibarıyla bakıldığında ağırlaştırılmış kusursuz sorumluluk türü olarak ele alınan tehlike sorumluluğu gereğince, " esas itibarıyla çağımızda toplum hayatının zorunlu koşulları sonucu; kurulması, yapılması, çalıştırılması, kullanılması ve elde bulundurulması, ekonomik ve sosyal nedenlerle gerekli bulunan tehlikeli kuruluş, işletme, araç ve diğer nesnelere kullanılmaları ve işletilmeleri sonucu, mahiyetleri gereği yol açtıkları zararlardan, bunlardan yararlanan kimselerin kusurları bulunmasa ve tehlikenin önle-

* İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

mesi için her türlü özeni göstermiş olsalar dahi, sorumlu tutulmaları sonucunu doğurur"¹.

Yıllar önce tarafımızdan yapılmış bulunan bu tanım bugün de geçerliliğini ve değerini korumaktadır. Özellikle genel eğilimin aksine, tehlikeye yol açan etkenler ya da tehlike sorumluluğunun kaynağını oluşturan unsurlar açısından benimsenen genişletici tavrın varlığı tanımda açıkça görülmektedir. Söz konusu tanımla Türk Borçlar Kanununun 71. maddesinde "III. Tehlike Sorumluluğu ve Denkleştirme" başlığı altında özellikle ilk iki fıkrada yapılan "önemli ölçüde tehlike arzeden işletme" tanımı karşılaştırıldığında; yapılan tanımla benzerlik ancak sorumluluğun kapsamına giren tehlike kaynağı olarak tekil bir görüşün benimsenmesi nedeniyle daha çok, farklar olduğu görülecektir.

Konuyla ilgili madde bütünü itibariyle aşağıdaki gibi öngörül-müş bulunmaktadır:

"III. Tehlike Sorumluluğu ve Denkleştirme

Önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletmenin faaliyetinden zarar doğduğu takdirde, bu zarardan işletme sahibi ve varsa işleten müte-selsilen sorumludur.

Bir işletmenin, mahiyeti veya faaliyette kullanılan malzeme, araçlar ya da güçler göz önünde tutulduğunda, bu işlerde uzman bir kişiden beklenen tüm özenin gösterilmesi durumunda bile sıkça veya ağır zararlar doğurmaya elverişli olduğu sonucuna varılırsa, bunun önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletme olduğu kabul edilir. Özel-likle, herhangi bir kanunda benzeri tehlikeler arzeden işletmeler için özel bir tehlike sorumluluğu öngörül-müşse, bu işletme de önemli ölçüde tehlike arzeden işletme sayılır.

Belirli bir tehlike hâli için öngörülen özel sorumluluk hükümleri saklıdır.

Önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletmenin bu tür faaliyetine hukuk düzenince izin verilmiş olsa bile, zarar görenler, bu işletmenin faali-yetinin sebep olduğu zararlarının uygun bir bedelle denkleştiril-mesini isteyebilirler."

¹ İLHAN ULUSAN, Tehlike Sorumluluğu Üstüne, Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, 1970, Yıl:4, Sayı:6, s. 23 vd.

Görüldüğü gibi, tehlike sorumluluğun kaynağı olarak madde metninde “önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletmenin faaliyeti” esas alınmış olup, sınırlandırılmış bir tehlike alanının benimsendiği görülmektedir. Söz konusu sınırlama Borçlar Kanununun ilk tasarı metninde yer almamış ve ilk Tasarının 66. maddesinde “önemli ölçüde tehlike arzeden bir faaliyetten” söz edilmiştir. İkinci kez düzenlenen Tasarıda ise “önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletme” tehlike sorumluluğun kaynağı olarak benimsenmiş olup, bu haliyle yasa hükmü haline gelmiş bulunmaktadır. Getirilen sınırlamanın yerinde olmadığı, maddenin uygulama alanını daraltacağı, tehlikeye yol açan etkenlerin sadece işletme faaliyetleriyle sınırlı tutulamayacağı ve hâkimin böyle dar bir söylem karşısında ortaya çıkabilecek çok sayıda uyuşmazlığın çözümünde büyük güçlüklerle karşılaşılacağına kuşku duymamak gerekir. Bu nedenle yukarıda yapılan tanımın içeriğinde tehlikeli işletmelerin yanı sıra “tehlikeli kuruluş, tehlikeli araç ve diğer tehlike arzeden nesnelerin” varlığı da tehlike sorumluluğun doğumuna yol açabilecek etkenler arasında değerlendirilmelidir.²

Sorumluluğu tesis eden birinci fıkranın altında ikinci fıkrada önemli ölçüde tehlike arzeden işletmenin kavram olarak tanımlanmış ve bu doğrultuda tehlike sorumluluğun alışılmış unsur ve özelliklerine değinilmiştir.³

² **ULUSAN**, Gefährdungshaftung im Entwurf, S. 84-85; **YEŞİM ATAMER**, Revize Edilmiş Türk Borçlar Kanunu Tasarısına İlişkin Değerlendirme ve Teklifler, Hukuki Perspektif Dergisi, Sayı:6, Mayıs 2006, s.22 vd.

³ Gerçekten söz konusu unsur ve özelliklere kısaca değinmek gerekirse; tehlike sorumluluğun, ağır kusursuz sorumluluk olarak belirgin özelliği tehlikenin özel ağırlığıdır. Bu kavram tehlikeye yönelik etkenlerin bir zarar doğurmaya yönelik açık ve kesin eğiliminden kaynaklanmaktadır. Ayrıca tehlikeli işletme tesis ve faaliyetlerden doğan zararlı sonuçların nitelik ve nicelik açısından ağır bir görünüm taşıması zorunludur. Bu konuya ilişkin geniş açıklamalar için bak. **ZAHİT İMRE**, Doktrinde ve Türk Hukukunda Kusursuz Mesuliyet Halleri, İstanbul, 1949, s. 62 vd; **HALUK TANDOĞAN**, Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk, Ankara 1981, s. 26 vd; **FİKRET EREN**, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Ankara 2012, s.

Türk Borçlar Kanununun md. 71/f.2, c. 2'de yer alan söylem, özel kanunlar ve genel tehlike sorumluluğu arasındaki bağlantıyı açıkladığından önem taşımaktadır. Gerçekten, "özellikle, herhangi bir kanunda benzeri tehlikeler arz eden işletmeler için özel bir tehlike sorumluluğu öngörülmüşse, bu işletme de önemli ölçüde tehlike arz eden işletme sayılır" denilerek bir varsayım benimsenmiştir. Bağlantı hükmünün de İsviçre Ön Tasarısının 50. maddesinin bir parçası olduğunu hatırlattıktan sonra bu düzenlemeyi benimseyen İsviçreli yazarlar bulunduğu buna karşı gerekçeler üreten yazarların bulun-

501 vd.; **M. KEMAL OĞUZMAN/TURGUT ÖZ**, Borçlar Hukuku Genel Hükümle, Cilt:2, gözden Geçirilmiş 10. Bası, İstanbul 2013, s.191 vd.; **ULUSAN**, Tehlike Sorumluluğu, s. 33; **İLHAN ULUSAN**, Gefährdungshaftung im Entwurf des türkischen Obligationengesetzbuches, Rezeption und Autonomie 80 Jahre türkisches ZGB journées turco-suisse 2006, Roland von Büren Susanne Emmenegger Thomas Koller (Herausgeber), Stämpfli Verlag AG, Bern, 2007, s. 76-77; **İLHAN ULUSAN**, Medeni Hukukta Fedakarlığın Denkleştirilmesi İlkesi ve Uygulama Alanı, Ek Bölüm ile Güncellenmiş 2. Tıpkı Bası, İstanbul 2012, s. 357 özellikle s. 362; **MUSTAFA TİFTİK**, Türk hukukunda Tehlike Sorumluluklarının Genel Kural İle Düzenlenmesi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu, 28-29 Mayıs 2009, Ankara, s. 127-128; **ERDEM BÜYÜKSAĞIŞ**, Tehlikeye Dayanan Genel Sorumluluk Kuralı Üzerine Eleştirel Değerlendirmeler, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:8, Sayı:1, 2006, s.1-19; **REFİK KORKUSUZ**, Hukukumuzda Tehlike Sorumluluğu Uygulaması ve Yeni borçlar Kanunu Tasarısında Düzenlenmesi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu, 28-29 Mayıs 2009, Ankara s, 198 vd.; **AYÇA AKKAYAN-YILDIRIM**, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Düzenlemeleri Çerçevesinde Kusursuz Sorumluluğun Özel Bir Türü Olarak Tehlike Sorumluluğu, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: LXX, Yıl: 2012, Sayı:1, s. 203-220.

Tehlike sorumluluğunun iki temel yönüne sadece değinmekle yetinmiyoruz. Buna göre, zararı önlemeye yönelik her türlü özenin gösterilmesi halinde dahi tehlikenin önlenemez olması tehlike sorumluluğunun subjektif yönünü ortaya koymaktadır. Objektif yön ise, tehlikenin ağırlığını göstermek üzere dile getirilen "sık sık" veya "ağır zarara yol açma eğilimi" olarak belirginleşmektedir. Ayrıntılı açıklamalar için bak. **TANDOĞAN**, Kusura Dayanmayan Sorumluluk, s. 41; **TİFTİK**, s. 31; **KORKUSUZ**, s. 200; **ULUSAN**, Fedakarlığın Denkleştirilmesi, s. 358 ve s. 362'de TBK md. 71 açısından yapılan açıklamalar.

duğuna işaret etmek gerekir.⁴ Ön Tasarının almanca metninden daha iyi anlaşıldığı gibi, söz konusu bağlantı hükmünün sağladığı önemli çare ve sonuç, hâkimin önüne gelen uyuşmazlıkta özel kanunlarda öngörülmuş hükümleri kıyas yoluyla somut olaylara uygulama olanağına kavuşmuş bulunmasıdır. Böylelikle hem kıyas yasağı yasa hükmüyle aşılmış olmakta hem de yukarıda da belirttiğimiz gibi İsviçre Ön Tasarısının 50. maddesinde daha anlaşılır biçimde dile getirilmiş bağlantı hükmünü bu şekilde değerlendirmek, tehlike sorumluluğuna ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde geniş bir alanın yaratılması sonucu doğmuş bulunmaktadır.

II. Hukuk Düzeninin İzniyle Faaliyette Bulunan Önemli Ölçüde Tehlike Arz Eden İşletmelerin Yol Açtığı Zararların Uygun Bir Bedelle Denkleştirilmesi Sorunu

Türk Borçlar Kanununun 71. maddesinin son fıkrasında yer alan hükmün birlikte getirdiği sorumluluğun hukuki temeli konusunda önemli sayılacak düşünceler son zamanlarda öğretilde dile getirilmektedir.⁵ Yine öğretilde yerinde olarak “hukuk düzenince izin verilmeden” maksadın kanunlar veya diğer pozitif hukuk kurallarına göre yetkili makam, kurul veya kuruluşların usulüne uygun olarak verdikleri izin, müsaade olduğuna işaret olunmaktadır.⁶

Borçlar Kanunumuzda 71. maddenin başlığında yer alan denkleştirme sözcüğünden ve maddenin son fıkrasıyla ilgili olarak gerekçede dile getirilen “işletmenin faaliyetine izin verilmiş olsa bile, zarar görenlerin, bu işletmenin faaliyetinden doğan zararlarının uygun bir bedelle denkleştirilmesini isteyebilecekleri kabul edilmiştir” ibaresinden, oluşan zararın karşılanmasında hukuki temelin fedakârlığın denkleştirilmesi ilkesi olduğu söylenebilir mi?

⁴ Ayrıntılı açıklamalar için bkz. **ULUSAN**, Fedakârlığın Denkleştirilmesi, s. 362-363; **ULUSAN**, Gefährdungshaftung im Entwurf, s. 87-88; **BÜYÜKSAĞIŞ**, s. 2 ve s. 11-12.

⁵ **ULUSAN**, Rezeption und Autonomie, s. 88-89; **KILIÇOĞLU**, Borçlar Hukuku, s. 355; **KORKUSUZ**, s.202-203; **YILMAZ**, s.572-573; **ÜÇİŞİK**, s.142; **NOMER**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş Onikinci Bası, İstanbul 2012, s.145-146; **OĞUZMAN/ÖZ**, s. 194.

⁶ **KILIÇOĞLU**, Borçlar Hukuku, s.355.

Bir düşünceye göre bu soruya olumlu yanıt vermek gerekir. Gerçekten izne dayalı olarak yürütülen işletme faaliyeti artık hukuka uygundur ancak oluşan zararın giderilmesi de gereklidir. O halde “faaliyetini izne tabi olarak yapan işletme sorumluları ile zarara uğrayan kişiler arasında fedakârlığın denkleştirilmesi gündeme gelecektir. Zaruret hali hukuka uygunluk sebebine benzer bir sorumluluk söz konusu olacaktır”.⁷ Bu düşünceyi biraz daha geliştirip somutlaştırırsak, tehlikeli işletmelerin faaliyeti sonucu meydana gelen bir zarar ortamında da karşılıklı çıkar çatışmaları mevcut olmak gerekir. Öyle ki çatışan çıkar çıkarlarından biri olan tehlikeli işletmelerin yürüttüğü faaliyetlerden sağlanan çıkar üstün tutulmuş ve düşük sayılan çıkarın bu uğurda zarar verici müdahalelere katlanmak durumunda olduğu kabul edilmiştir. Fikir yürütmeyi sürdürürsek, verilen izin nedeniyle hukuka uygun da olsa, yapılan müdahaleyle başkasının hukuken korunmuş çıkarının zedelenmesi sonucu doğan zararın bir denkleştirme bedeliyle karşılanması, yine hukuk düzeni tarafından bozulan dengenin tekrar sağlanması amacıyla kabul edilmiştir.

Açıklayıp somutlaştırmaya çalıştığımız bu düşünceye katılma olanağı bulunmamaktadır. Daha önceki yaptığımız çalışmalarda ve öğretilerde ayrıntılarıyla açıklandığı gibi her şeyden önce sorumluluk ilkeleri olarak bakıldığında tehlike sorumluluğunun düşünsel dayanağı olan tehlike ilkesi ile fedakârlığın denkleştirilmesi ilkesi mahiyetleri gereği birbirinden farklı bir anlam ve niteliğe sahiptirler.⁸ Bu iki ilke arasındaki benzerlik ve farklara kısaca değinmek gerekir.

Benzer yönler olarak göze çarpan özellik, gerek tehlike gerekse fedakârlığın denkleştirilmesi ilkesinin kusursuz sorumluluk içinde yer almalarıdır. Yine tehlike sorumluluğunda, TBK. md.74/f.4’de

⁷ **KILIÇOĞLU**, Borçlar Hukuku, s.355’te yer alan açıklamalar. Ayrıca bkz. **KORKUSUZ**, s.202-203; **YILMAZ**, s.572-573. Karş. **KOÇHİSARLIOĞLU/ERİŞGİN**, Yeni Türk Borçlar Kanunu Tasarısında Haksız Fiiller, Prof. Dr. Rona Serozan.’a Armağan, İstanbul 2010, s. 1265.

⁸ Bkz. **ULUSAN**, Fedakârlığın Denkleştirilmesi, s. 56 vd’da yapılan açıklamalarımız. Ayrıca bkz. **TANDOĞAN**, Kusura Dayanmayan Sorumluluk, s. 50-51; **EREN**, s. 507; **AKKAYAN/YILDIRM**, s. 213-214.

değindiği gibi, tehlike yaratan etkenlerin özellikle topluma ekonomik ve sınaî katkıda bulunan işletmelerin varlığına hukuk düzeni tarafından müsaade edilirken, aynı hukuk düzeni çatışan çıkarların varlığı halinde, bunlardan ağırlıklı olanın diğerine müdahalesini hoşgörü ile karşılamakta, doğan zararlı sonucun varlığına karşın müdahalenin varlığını kabul etmektedir. O halde her iki sorumluluk türünde de zararı doğuran etkenler bakımından hukuk düzeninin tanıdığı bir cevaz söz konusu olmaktadır.⁹

Farklılıklara gelince, önce bir temel ayrılığa değinelim. Hukuk düzeninin varlığını onayladığı olgular birbirinden farklı biçimlerde karşımıza çıkmaktadır. Bilindiği gibi tehlike sorumluluğunda zarar verme olasılığı yüksek etkenler söz konusu olurken, fedakârlığın denkleştirilmesi ilkesinin uygulandığı durumlarda ise varlığına cevaz verilen zarar verici müdahaleler belirleyici unsur olmaktadır.

Zarara yol açan etkenler bakımından yapılan bu ayrılığa bağlanan hukuki sonuçlara baktığımızda her iki ilke arasındaki farklılıklar daha belirgin bir biçimde ortaya çıkacaktır. Fedakârlığın denkleştirilmesi ilkesinin uygulama alanı bulunduğu hallerde, üstün çıkar sahibinin müdahaleleri bilerek ve istenerek yürütülür. Söz konusu müdahalelerin yol açacağı zararları önceden görebilmek ve saptayabilmek mümkündür. Gerçekten ızdırar halinde zarar doğacağı kesindir. Keza yerel âdete uygun kaçınılmaz taşkınlarda, komşuluk hukukuna ilişkin durumlarda ve diğer hallerde yapılacak müdahale sonucu komşu taşınılmazların zarar görebilecekleri açıktır. Tehlike yaratıcı etkenlerde ise tehlikeli faaliyet ve işletmelerin zarara yol açıcı nitelikleri bilindiği halde, bu zararın ne zaman belireceğini öngörmek olanağı bulunmamaktadır. TBK. md.74/f.4' de yer alan söylemi de anımsayarak özellikle işletme kazaları söz konusu olduğunda, izlenen karmaşık yöntem nedeniyle oluşan zararın belli bir kimsenin eylemine bağlanabilme niteliğinden yoksun bulunduğu açıktır. Hâlbuki fedakârlığın denkleştirilmesi isteminin söz konusu olduğu durumlarda zarar, bir rastlantının (der Zufall) sonucu olmayıp, iradi

⁹ Bkz. **ULUSAN**, Fedakârlığın Denkleştirilmesi, özellikle s. 56'da yapılan açıklamalar.

bir faaliyetin, hukuk düzeninin tanıdığı bir mezuniyetin gereği olarak belirmektedir.¹⁰

Sonuç olarak; fedakârlığın denkleştirilmesi istemine yol açan müdahaleler bilerek ve istenerek ya da en azından zararlı sonuç göze alınarak yürütülürken, tehlike sorumluluğunda zararın bilerek istenerek ika edilmesinden söz edilemez. Yine belirtmek gerekir ki; fedakârlığın denkleştirilmesi ilkesinden doğan sorumlulukta sadece üstün çıkar uğruna yürütülen müdahale değil, ayrıca ika edilen zarar da bilerek, istenerek ya da göze alınarak oluşturulmaktadır. O halde fedakârlığın denkleştirilmesinde hem müdahale hem de müdahale sonucu ortaya çıkan olumsuz sonuç hukuka uygun nitelik arz eder. Buna karşılık tehlike sorumluluğunda oluşan sonucun örneğin mülkiyet hakkının veya beden tamlığı, yaşam gibi kişisel değerlerin ihlâlî hukuka aykırısıdır. Öğretide Tandoğan'ın da isabetle belirttiği gibi " zaten tehlike sorumluluğunu doğuran olaylarda sorumlu kişi zararlı sonucu istememekte, göze almamakta, bunu önlemek için gerekli tedbirleri almaktadır; buna karşılık fedakârlığın denkleştirilmesi söz konusu olan hallerde müdahalenin sonucu önceden bilinmekte ve zarar bir işletme kazasından değil müdahalenin normal sonucu olarak ortaya çıkmaktadır."¹¹ Bütün bu açıklamaların bir bileşkesi olarak, son cümleyi belirtmek gerekirse; "tehlike sorumluluğunda tehlikeli faaliyet, işletme ve eşyaların yol açtıkları zararlı sonuçlara ilişkin olarak ihlâl yasağı (das Verletzungsverbot) geçerliliğini korurken, fedakârlığın denkleştirilmesi ilkesinin uygulanmasında girişilen müdahalelerin yanı sıra ika edilen zarar bakımından da bu yasak ortadan kalkmaktadır".¹²

Görüldüğü gibi tehlike sorumluluk ilkesine dayalı olarak yapılandırılan tehlike sorumluluğu hükmünün içine " hukuk düzenince verilen izin" ve "uygun bir bedelle denkleştirme" kavramlarının yerleştirilmesiyle, TBK. md.74/f.4'de öngörülen düzenlemenin temelinde fedakârlığın denkleştirilmesi ilkesinin bulunduğunu kabul

¹⁰ Bkz. ULUSAN, Fedakârlığın Denkleştirilmesi, s. 58'de yapılan açıklamalar.

¹¹ TANDOĞAN, Kusura Dayanmayan Sorumluluk, s.50.

¹² Bkz. ULUSAN, Fedakârlığın Denkleştirilmesi, s. 60-61'de yapılan açıklamalar.

etmek olanağı bulunmamaktadır. Yapılması gereken iş, Türk Borçlar Kanununu hazırlayan komisyonun ya da daha sonraki safhada parlamento çalışmaları meyanında Adalet Komisyonu'nun fedakârlığın denkleştirilmesi istemini düzenleyen genel nitelikte bir sorumluluk hükmünün kanun içine yerleştirilmesi olabilirdi. Ne yazık ki bu doğrultuda gerçek anlamda bir gelişmeye işaret etmesi beklenen bir çabaya rastlanmamaktadır.¹³

Açıklamalarımıza son vermeden önce Türk Borçlar Kanunu'nun nitelemesiyle "önemli ölçüde tehlike arz eden bir işletmenin" yol açabileceği bazı zararların fedakârlığın denkleştirilmesi ilkesi uyarınca uygun bir bedelle denkleştirilmesi olanağı ortaya çıkabilir mi sorusunu sormak gerekir. Fedakarlığın Denkleştirilmesi İlkesine ilişkin olarak etraflıca anlatıldığı¹⁴ özellikle bu tür kuruluşların sebep olduğu çevre etkileri nedeniyle yerel âdete uygun fakat kaçınılmaz taşkınlıklar sonucu doğan zararın karşılanması isteminin fedakârlığın denkleştirilmesi ilkesine bağlı olduğunda kuşku duymamak gerekir. Ancak bu tür zararların hukuki dayanağını TBK. md.74/f.4 hükmü oluşturmayıp, genel hüküm niteliğindeki Medeni Kanunumuzun 730. ve 738. maddeleri ya da Çevre Kanununun 28. maddesinde yer alan düzenlemeler teşkil etmektedir.¹⁵

¹³ Bu doğrultuda haklı yakınmalara ilişkin olarak bkz. **KOÇHİSARLIOĞLU/ERİŞGİN**, s. 1265.

¹⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. **ULUSAN**, Fedakârlığın Denkleştirilmesi, s.284 vd.'de yer alan bilgiler özellikle s.295-299'da yapılan açıklamalar.

¹⁵ Öğretide **AKKAYA/YILDIRIM** s. 214 vd.'nda "tehlikeli işletmenin faaliyetleri esnasında ortaya çıkacak işletme faaliyetine izin verilirken de öngörülmüş bulunan olağan kaçınılmaz işletme zararlarının giderimi bakımından ise son fıkrada düzenlenen fedakârlığın denkleştirilmesine dayanan sorumluluk söz konusu olacaktır" demektedir. İfade edilen taşkınlık düzeyine ulaşmayan ve olağan sayılması gereken ve "verilen iznin sınırları dahilinde duman salınımı yapmakta iken" ika edilen zararlarda denkleştirme ödevinden söz edilemeyecektir. Zira olağan sınırlar içinde kalan ve "taşınmazın durumu ve niteliğine ve yerel adete göre komşular arasında hoş görülebilecek düzeyi geçmeyen kullanmalar taşkınlık sayılmadıklarından artık hukuka uygun nitelik taşıyan bu müdahalelere de komşu taşınmaz maliki katlanmak zorunda kalacaktır. **ULUSAN**, Fedakârlığın Denkleştirilmesi, s. 154-155'de yapılan açıklamalar.